

Engedelmesség és tisztelet

2020. február 2. 10.00, 18.00, Gazdagrét

Lekció: Fil 2,1-11
Textus: 1Pét 2,13-17

Kedves Testvéreim!

Napra pontosan most van hatvan éve annak, hogy 1960. február 1-jén Amerika Greensboro városában (az Elm utcában) négy fiatal beült egy kávézóba, és rendelték meg a fekete kávékat. Mármost négyet. De nem szolgálták ki őket, történetesen éppen egy fekete pincér. Mert ők feketék voltak. Az étteremnek olyan része volt, ahol nem szolgálták ki feketéket. Lehet, hogy szójátéknak tűnik ez a kis történet, de nem az. A négy fiatal egész nap ott maradt a bárpultnál, szépen fegyelmezetten, zárásig. Másnap húszan csatlakoztak hozzájuk és így tovább. Elkezdődött egy hosszú, több szálon futó történet, mely polgárjogi mozgalomként ismert, s a „sit in” mozgalom hozzájárult ahhoz, hogy megszűnjön a feketék kirekesztése az élet minden területén, ami azzal ért véget, hogy most már, ha négy fekete rendel négy kávé, akkor kiszolgálják őket, és mindenki mást is. Huszadik század közepén vagyunk Amerikában, a szabadság hazájában.

Mit jelent a 20. után a 21. században az engedelmesség a felsőbbiségnek? Az lett volna a helyes, ha ez a négy fiatal csendben átmegy egy másik kávézóba, ahol kiszolgálják őket? Jól tették, hogy ott maradtak? Makacsul túrták a szidalmat, a verést, és azoknak a fekete társaiknak a korholását, akik szerint békétlenséget terjesztenek, és rontanak a feketék megítélésén. Ma is így kell viselkednünk, ha hasonló tapasztalunk? Ha végignézzük a történelmet, akkor nagyon sokfelől előjön ez a kérdés, és hosszan lehet róla beszélgetni, teológiai, társadalmi vitát folytatni róla. Most ezt nem tehetjük meg, rövid, kész választ sem szeretnék adni. A mai igénk fényében keressük meg rá azt a választ, ami sorozatunknak is része: hogy lesz mindez a szívünk formálódásának, átalakulásának eszközévé? A Krisztusban való bejegyzés után most azt vizsgáljuk, hogy lesz mindez a hitünk része, hogyan formálja át Krisztus a mi szívünket is.

Két megjegyzés a hatalommal kapcsolatban.

Az egyik, hogy ez egy nagyon nehéz kérdés ma is, és akkor is az volt. Nem szeretnénk kikerülni a kérdést, de elveszni sem benne. Péter levelének szemlélete olyan hatalomról szól, ami pozitív, támogató, elismerő. Arról nem ír, hogy mi van, ha nem az. És azt hiszem ezzel kapcsolatban a problémánk inkább az, hogy az adócsalás, vagy anyagi előnyhöz jutás, egy kis számlaelengedés mennyire fér bele az etikai, erkölcsi rendszerünkbe. Ebben azért érezzük, hogy Isten népének nemcsak az állami törvényeken kell megfelelni, hanem saját becsületességünk is megpróbáltatik: nyugodt lelkiismerettel tudok-e lefeküdni?

Másrészt azt is jelenti, hogy a hatalom nemcsak az államhatalmat jelenti, hanem személyes kapcsolatokban, munkahelyen, a közlekedésben, és az egyházban megélt hatalmi rendszereket is. „Minden emberi rendnek” – nevezi Péter a hatalom gyakorlását, s ezen belül a királyt a „legfőbb hatalomnak” nevezi. De hogyan éljük meg a hatalmat, ha az a mi kezünkben van? Ha mi gyakoroljuk? Ha mi vagyunk a „királyok”? Legfőképpen arról a rendről szól ez a rész, ami szükséges az élethez.

Úgy aposztrofálja Péter, hogy a mi viselkedésünknek a kiindulópontja az, hogy „Isten szolgái” vagyunk. Azt is hozzáteszi, hogy úgy, mint szabadok. Isten szabad szolgái. Az vagy? Isten szabad szolgája? Szabad vagy? Szolga vagy? Szabad szolga vagy? Nem ellentmondás ez? Pál a legnagyobb szabadságnak a szeretetben való szolgálatot nevezi. (Gal 5) A héten Angliában voltunk egy tanulmányúton, ahol két lelki házat látogattunk meg, ahol a közösség tagjai szolgálnak egymásnak. Akik oda érkeznek, azok úgy lehetnek ott, hogy közben dolgoznak valamit közösségért. És nagyon érdekes, amikor kiderül ablakpucolás, vagy takarítás, avagy az étkezéshez való terítés közben, hogy valaki éppen lelkész, vagy közigazdász, vagy tanár. És az Urat szolgáltuk egymás mellett (még olyan is volt, hogy lelkész főzött – és talán neki volt a legjobb érzést, hogy most ilyen eledelt adhatott). Az Úrra nézve lehetek szolga.

A szakasz a keresztyénekről, mint állampolgárokról három, sőt négy pontban beszél, ezeknek a tudatában, most arra fókuszálunk, hogy mit is jelent ez az ige ma, itt nekünk, mire hív Isten ezzel kapcsolatban:

- 1. **mindenkinek adjátok meg a tiszteletet** – mi a tisztelet?
- 2. **a testvéreket szeressétek** – Krisztus családjában mit jelent szeretni egymást?
- 3. **Isten féljétek** – a félelem nem a rettegésre utal, hanem a hódolatra és a tiszteletre
- 4. **a királyt tiszteljétek** – a „mindenkinek” kijáró tisztelet Isten hatalommal felruházott tagjaiban

1. Mindenkinnek adjátok meg a tiszteletet,

Háromféle fordításban is van előttünk az ige:

Mindeneket becsüljétek meg, a testvériséget szeressétek, Istent féljétek, a királyt tiszteljétek. (Csia)

Mindenkit tiszteljétek! Az atyafiúi közösséget szeressétek! Istent féljétek. A királyt tiszteljétek. (Budai)

Mindenkit becsüljétek meg, az atyafiakat szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek. (Ravasz)

Az tisztelet szó eredetiben „értékel”-t jelent, becsül, megbecsül értelemben. Azért értékelünk nagyra, mert Isten mindenkit egyedülálló módon, saját képére teremtett. Mivel megbecsüli – azért tiszteli. Eredeti értelemben tehát az értékből indul ki, hogy valamit, valakit lehet becsülni és ezért tisztelni. Ezért ha arról olvasunk, hogy adjuk meg a tiszteletet, akkor azt mondja az ige, hogy értékeljünk, becsüljünk meg mindent, úgy, olyan szemlélettel vizsgáljuk meg a dolgokat. Ez egy alapvető hozzáállást jelent a mindennapi dolgainkhoz is, ezzel a szemlélettel élni: tehát értékelni, megbecsülni, tisztelni. És ebben már minden benne lehet: a környezetünk, a földünk tisztelete (utalva klíma beszélgetésre), a teremtett világa a szülőké, amire külön felszólítás is van a Tízparancsolatban, és a másik ember által létrehozott dolgokért is, és magáért a másik emberért is. Értékesek vagyunk nemcsak Isten, hanem egymás szemében is.

Elgondolkodtató az egyházi szóhasználatunk is, vajon mit fejez ma ki az, hogy „nagyiszteletű úr”, vagy „tiszteletes” Hiszen a régi címeket, elnevezéseket nem használják már a nyelvben, mi pedig használjuk. Mit fejeznek ki? Egy fajta társadalmi rangot? Elismertséget? Értéket? Hagyományt? Vagy a szolgálagra utal, s mindig arra mutat rá, akinek a szolgálói vagyunk? A protokollban így fogalmaznak: Lelkész megszólítása: „*Nagyiszteletű X. Y. Református Lelkész úr!*”. Lelkészi Hivatal: „*Nagyiszteletű*” címzést illik alkalmazni. A testületek címe igazodik a bennük elnöklő lelkész címéhez, például: „*Nagyiszteletű Presbitérium, Nagyiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés, Nagyiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés, Főtiszteletű Zsinat*”. Segédlelkész, teológiai hallgató: „*Nagyiszteletű X. Y. Úr!*” és nem kistiszteletes. Kijár a tisztelet, szoktuk így mondani, de mi van mögötte? Szükségesek-e ezek a címek a 21. században?

Egyik magyarázat ezt a címet adta a résznek: Keresztyén viselkedés állampolgárként. A megközelítésünk mindenképpen az, hogy a keresztyének felelősek (elsősorban magukért, családjukért), hogy betartsák az állami törvényeket. Az „emberi” az emberek által alkotott törvényeket jelenti. Az engedelmesség indítéka nem a büntetés elkerülése, hanem az, hogy az Úrért történik. (Nem azért veszünk jegyet a buszon, hogy ne büntessen meg az ellenőr, ha elkap, hanem azért, mert igénybe vettük az utazást, és nem gyalogolunk.)

Ennek a talaján három csoportot nevez meg Péter, akiket ilyen módon, ezen az alapon állva tudunk tisztelni, s mégis árnyalatnyi különbség van a három féle tisztelet között. Most ez nézzük meg, hogy az általános tiszteleten kívül milyen módon tisztelhetjük egymást, Istent, és a felsőbbiséget, itt a királyt.

2. a testvéreket szeressétek

Három variációt is írnak különböző fordítások: „a testvériséget szeressétek”; „az atyafiúi közösséget szeressétek”; „az atyafiakat szeressétek”. Mind a háromnak ugyanaz a lényege

Az eredeti nyelv szerint a testvérek azok (adelfos), akik egy anyától születtek (ikreket jelölték így), s ez eredetileg így hangzott „atyafi”, s ezt mint a világi, mind a egyházi szóhasználatban kiszorította a „testvér” szó. Mégis az „atyafi” a biblikusabb, hiszen arra utal, hogy egy Atyánk van, az emberiség közös Atyától származik. A test+vér inkább a fizikai, vérségi kapcsolat emeli ki. Mindkét szó régi, de az atyafit használták (még a feleséget így szólította régen a férje, sőt még a premontrei Margitsziget apácák egy csoportját is „főkötős atyafi”-nak nevezték az Apocrifák szerint). Itt sem a sima testvér szó van, hanem egy képzetesebb alakja (adelfotés), ami túlmutat azon, hogy szeretni kell a testvért, mint magamat, ahogyan már Jézus megmondta a nagy parancsolatban. (Szeresd felebarátodat, mint magadat).

Mit jelent a Krisztus családjában szeretni egymást? Olyasmire kell gondolni, mint egy családban a testvérünket? Igen, és ezzel jönnek a bonyodalmak is: ha a családban megélt szeretetre gondolunk, akkor van egyfajta keménység, küzdelem is. Nem valami rózsaszín köd, hiszen vannak konfliktusok, ellentétek, feszültségek egy családban a testvérek között. Jézushoz ilyen kérésekkel mennek oda. *„Mester, szólj a testvéremnek, hogy ossza meg velem az örökséget”* (Lk 12,13). Vagy ha a tékozló fiú bátyjának a testvéréről való képére utalunk. (Lk 15) Sok közösségben jön elő: szeretni a testvért. Mit jelent ez?

Mit jelent szeretni a testvért? Azért hoztam elő ennek a pontosabb fordítását, mert lényeges dologra mutat rá: először hinnem kell ebben, hogy az egy vérből teremtettség miatt, az Atyához való tartozás miatt, és a Jézus Krisztus áldozata elfogadása miatta lesz nekünk Isten Atyánkká. Ez a közös alap. Innen indulunk ki, és ide érkezünk vissza. Ezért olyan fontos a gyülekezethez tartozni. S ez nem csak templomba járást, és prédikációhallgatást jelent. Közösséghez való tartozást, jelenlétet, részvétet a programokban. Az *„atyafiúi közösséget szeressétek”*-ben nem csak annak a parancsoltnak a megélése van, hogy szeressük a másikat, hanem, hogy a közösséget is. Ezért van a gyülekezetben házicsoport rendszer. Meg különböző körök, lehetőségek, tanulmányi fejlődések, képzések. Ezért vállalunk anyagi terhet is. Azért terítjük meg időnként az asztalokat kint, mint most is. Kifejezzük a közösséget. Ez a templom úgy van megépítve (és úgy lett tervezve), hogy legyenek benne a közösség megélésre adottságú terek. Úrvacsoránál azért állunk körben, és vesszük együtt a kenyeret, mert elhangzik: *„az egymással való közösség megjelenítése miatt”*. A testvért, a másik embert emberi mértékkel tisztelhetem, és krisztusi szeretettel szerethetem.

3. az Isten féljétek,

A félelem nem a rettegésre utal, hanem a hódolatra és a tiszteletre. Sohasem leszünk képesek arra, hogy igazán tiszteljük az embereket, amíg nem tiszteltjük Istent. Isten félni azt jelenti, hogy nem tőle kell félni, hanem ez egy nagyon mély tisztelet, és azt jelenti, hogy senki mástól nem kell félni. Nem félek, ember mit árthat nekem. Velem van az Úr, ez az alap. (Mózes) Ha van bennünk emberi félelem: főnöktől, beosztottól, hatalmi, hierarchiában levéstől, rendőrtől, szülőktől, ezt a félelmet csak egy nagyobb félelem tudja kiüzni, s ez az istenfélelem. Pál azt írja, a szeretetben nincs félelem, a teljes szeretet kiüzi a félelmet. Nem kell félnünk emberektől, ez az első üzenete ennek a rövid igének. Nem véletlen, hogy az istentiszteletnek hívjuk azt a közösséget, amit itt ma is megélünk. Őt tiszteljük mindenképp felett, s ezt közösen is kifejezzük.

Péter az első keresztyéneknek írja ezt a levelet, főleg olyanoknak, akik pogányokból lettek hívővé. A Kisásziában a pogánykeresztyénekből összeálló gyülekezetben abból adódtak a problémák, hogy a gyülekezet tagjai új életet kezdtek Jézus Krisztusban, átformálódott a szívük, s elhagyták környezetük pogány hitét és erkölceit, s nem vettek részt a szokásos szórakozásokban, bálványimádásokban és kicsapongásban. Ezért aztán rágalmazták, szidalmazták és képtelen vádakkal illették őket. S ezért pedig az ő hitük ingott meg, ártatlanul szenvedtek az igazságért. Éppen arra gondoltak, hogy ha keresztyénné lesznek, akkor sorsuk minden tekintetben megjobbul, Isten megsegíti őket. És sokan szenvedtek, például keresztyén rabszolgák, vagy a vegyes házasságban élők, és a kívülállókkal feszült viszony alakult ki. Ezért figyelmeztette Péter sok tekintetben arra, hogyan viselkedjenek a keresztyének. Az Istennek való tiszteletet, engedelmességet három témában tárgyalja:

1. engedelmeskedjete minden emberi rendnek (1Pét 2,13-17)
2. a szolgák is engedelmeskedjenek (kövessék Jézus példáját) (1Pét 2,18-25)
3. a házastársak is engedelmeskedjenek, becsüljék meg egymást (1Pét 3,1-7)

Ellentmondásba, megoszlásba kerültek az első keresztyének szinte minden fórumon a régi életükkel ezeken a területeken. (Egy egyházi iskolában beszélgettek arról, hogy különbözik-e e keresztyén buli a másiktól, és arra jutottak, hogy nem. Vagy annyiban, hogy a buli otthagytott nyomait, a keresztyének alázatosabban takarítják föl.) Ha a szív átformálódásától beszélünk, akkor ott kell lenni a homlokterünkben, hogy mássá lettünk. Ebben a részben Péter a jó cselekvését teszi példának. Ezért akarja őket megnyugtatni és élő reménységgel megtölteni. Tegyenek félre minden személyes gyűlöletet, s a gonoszért jóval fizessenek. Krisztus állítja eléjük példaképnek. (A Krisztus himnusz is erről az indulatról szól – Fil 2)

Péter levelének mai igéje egy olyan gondolkörnek két állomás között van, mely a jó cselekvéséről szó. Azt írja, hogy a pogányok, a rágalmazók közt is úgy éljete, hogy a jó cselekedeteiket látva – dicsőítsék Istent a meglátogatás napján. Később pedig arra szólít fel, hogy cselekedjék a jót állhatatosan. Ekkor érhető el, hogy a rágalmazó megszegyenüljön, aki korábban gyalázta az ő Krisztusban való jó magatartásukat. Péter azt mondja, hogy minden átformálódásnak Isten, az őbenne való hit, az istenfélelem az alapja.

4. a királyt tiszteljétek.

Ha van a keresztyénségben olyan, ami nagyon gyakorlati, akkor ez a mai téma is nagyon az. Engedelmesnek lenni, engedelmeskedni a hatalomnak, ez nem elvi, teológiai kérdés. Ez egy nagy kérdéskör, melyet meg lehet közelíteni teológiai szempontból, sokat lehet vitatkozni, most nem tettük, ennek klasszikus és mélyebb rétegeit a Római levél taglalja. (Róm 13,1-7) S a ma kérdése inkább az, hogy mitől gonosz egy rendszer, vagy ha egy rendszer látszólag jó, de mégis eltér az istenitől, akkor mi a dolgunk? Átmegyünk egy másik kávézóba, vagy szóvá tesszük, és ott ülünk estig?

A „mindenkinek” kijáró tisztelet különösen is érvényes azokra, akiket Isten hatalommal ruházott fel, azaz a tisztséget viselőkre. Azt jelenti: értünk dolgozik valaki. Még ha esetleg nem is szimpatikus. Most külföldön is megkérdezték: így a kommunizmus összeomlása, a rendszerváltás után, szabadnak érezzük-e magunkat? (30 éve volt) A felsőség hatalma Istentől kölcsönzött hatalom, melyet szolgálatra kap. Ezért is hívják minisztereknek az állami hivatalnokokat, ugyanúgy, mint a lelkészeket az angol nyelvben. Az állami felsőbbség iránti engedelmisség nincs ellenmondásban a keresztyén szabadsággal. Sőt, azért engedelmeskedhet valaki, mert szabad, s szabadon teheti a jót. A félelem, kényszer vagy megalkuvás által megélt engedelmisség, nem keresztyén magatartás. Különbséget kell tenni az Istenen adott tisztelet és az embernek járó között. Isten nem szabad emberiesíteni, az emberből pedig nem lehet bálványistent csinálni.

Ezen belül írja Péter, hogy Isten minket a jó cselekvésére hívott el. Ezt pedig a keresztyén szabadságból vezeti le. Szabad jól tenni. Ahogyan a Szeretetszolgálat egyik szlogenje mondja: „Jót tenni jó!” Ravasz László azt írja, hogy a „rossz király büntetés, el kell fogadni; a jó ajándék, örülni kell neki.” S ezen belül az engedelmesség az „Úrért” van. A keresztyének bizonyágtétele a kívülállók felé fontos ebben, hogy mindebben, hogyan tudnak megmaradni, és jól tenni. Péter levele erre teszi a hangsúlyt.

A tisztelet rólam is szól, hogyan adom meg másnak a tiszteletet. Mozdulatokkal is ki lehet fejezni. Hátrább lépni, mást előre engedni. A szeretet az egyfajta közelséget jelent: megérintést, ölelést, intimitást – különösen a házastárssal, a baráttal, a testvérrel. A tiszteletben is van kifejezés, de távolabb van tőlünk, mint például a kézfogás: annyira engedem közel, mint amennyire távol is tartom (a testbeszédről szóló könyvben a vidékiek és a városiak közt még nagyobb különbség is van). A Tűzszekerek film. egyik klasszikus mondata: „Megérezem az elutasítást egy kézfogásban.” Kit engedünk be a saját terünkbe.

Végül fel kell tennünk azt a kérdést, amit ez a nagyon gyakorlatias levél is sugall: hogyan tudunk kovász lenni a társadalomban? Hogyan tud ez a közösség – magunk között is megélve Isten szeretetét sóvá, és kovásszá lenni itt Budapest szélén, hogyan tudunk világosság lenni? Az Istennek való engedelmességben, hogyan tudunk jól cselekedni, s annak jelével élni? Az átformált szív Úrnak vallja Jézust, és megéli a hitet, cselekedve a jót, s mindazt, ami Isten akarata. Ámen!

(Bölcsföldi András)